
"I. ULUSLAR ARASI HADİS İHTİSAS SEMPOZYUMU" VE GERİDE BIRAKTIKLARI

Ömer ÖZPINAR

Yrd. Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Hadis Anabilim Dalı Öğretim Üyesi
oozpınar30@hotmail.com

10-11 Aralık 2011 tarihinde onuncu ve sonuncusu yapılan Gerede Hadis Meclisi'nde, artık bundan sonra Hadis ihtisas toplantıları şeklinde gerçekleştirilecek olan toplantıların ilkinin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin ev sahipliğinde, Kıbrıs'ta ve Nisan ayının sonuna doğru yapılması kararlaştırılmıştı.

KKTC'nin başkenti Lefkoşa'da bulunan YDÜ, dünyaca saygın pek çok fakültesinin arasına 2011 yılında İlahiyat Fakültesi'ni de katmış oldu. Öğretim elemanı ve program desteğini Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ile işbirliği yaparak sağlayan Fakülte, Dekan V. Yrd. Doç. Dr. Yusuf Suiçmez'in verdiği bilgiye göre bu yıl elli altısı Türkiye'den yedi öğrenciyle öğretime başlamıştır. Üniversite yönetiminin, diğer fakültelerin aksine, öğrencilerin hepsinin tam burslu olarak okutulmasıyla İlahiyat'a bir ayrıcalık yaptığını öğrendik. Ayrıca fakültenin daha bir yılını bile tamamlamadan 26-29 Nisan 2012 tarihinde I. Uluslararası Hadis İhtisas Sempozyumu'nu gerçekleştirmesine de olağanüstü bir destek verdiklerine de yakından şahit olduk. İşte bu yazımızda söz konusu sempozyumda sunulan tebliğ ve müzakerelerde dile getirilen bilgilerden derlediğimiz kırıntıları, oturum oturum okuyucularımızla paylaşmak istedik.

Ana başlığı "*Hadislerin İlmî ve Güncel (Aktüel) Değeri*" şeklinde belirlenen Sempozyum, 27 Nisan sabahı YDÜ'nün Lefkoşa'daki kampüsündeki Merkez Kütüphane'nin konferans salonlarından birinde başladı. Açılış konuşmalarında Üniversite'nin rektörü Prof. Dr. Ümit Hassan beyin yozlaşmamış bir Türkçe yaptığı konuşma dikkat çekiciydi. Katılımın memnuniyet verici olduğunu söyleyen rektör bey, bunu, yaptıkları çalışmalara bir destek ve

katkı olarak değerlendiklerini belirtti. Konuşmasında, yakın bir zamanda kampus içine adanın en büyük camiini yapacakları müjdesini vermesi ise, salondaki herkesi heyecanlandırdı. Türkiye Büyük Elçisi, yaptığı protokol konuşmasında, İslam dünyası olarak iki meseleyi hala bir çözüme kavuşturmamadığımızdan söz ederek, bunların kadın ve eğitim meseleleri olduğu üzerinde durdu.

I. Oturum, Prof. Dr. Bilal Saklan'ın başkanlığında başladı. İlk konuşmacı Prof. Dr. Ali Çelik'in tebliğ konusu "*Yaygın Din Eğitimi Açısından Hadislerin Güncel Değeri*" başlığını taşıyordu. Çelik, cemaat ve tarikatların irşad faaliyetleri ile diyanet görevlilerinin din hizmetlerini yürütürken hadislerle olan ilişkileri üzerinde durarak, bunun geliştirilmesi için yapılması gerekenleri sistematik bir şekilde ortaya koydu. İkinci konuşmacı Doç. Dr. Halis Aydemir'in tebliğinin konusu, "*Teknik Gelişmelere İşaret Eden Hadislerin Güncel Değeri*" idi. Konuya Hz. Peygamber'in gaybı bilmesi ve bilgi kaynaklarını açıklamakla başlayan Aydemir, gayb ve istikbal ilişkisi üzerinde durarak devam etti. Hz. Peygamber'in minber yaptırması, mühür edinmesi, takma buruna izin vermesi, mancınık ve hendek gibi savaş teknolojilerine açık olmasını, O'nun (s) teknolojik gelişmeleri teşvik etmesine örnek olarak verdi. Gelecekteki teknolojik gelişmelerle ilgili olarak Hz. Peygamber'in haberleriyle ilgili olarak ise, senedi sahih olan rivayetlerin metinlerinin sarih olmadığı; sarih olanların da sahih olmadığı gibi bir denklemin söz konusu olduğunu söyledi. Bu kabil gelecekteki bir takım gaybi ve teknik olayları haber veren sözlerin senedinin zayıf olmasının, onların metinlerindeki bilgileri etkilememesi gerektiğini zira, o günkü teknik düzeyde bu sözlerin tasavvur edilmesinin, gaybi bilgi olmadan mümkün olamayacağını ifade etti. Bu sebeple 'teknik gelişmelerle ilgili hadislerin kaynağının vahiy olduğunun' düşünülmesi gerektiğini söyleyerek sözlerini tamamladı. Bu iki tebliğden birincisinin müzakeresini yapan Prof. Dr. Selçuk Coşkun, alan araştırmalarında genellemelerden kaçınmak gerektiğini, halkın sünnet bilgisini ölçen güncel araştırmalara ihtiyaç bulunduğunu, her ilahiyat fakültesinin kendi bölgesindeki hadis ve sünnet bilgisini ölçecek projeler geliştirmesi gerektiğini söyledi. İkinci tebliğin müzakerecisi Doç. Dr. Hayati Yılmaz, Aydemir'in tebliğini beğeniyle okuduğunu söyleyerek, teknik gelişmelerle ilgili rivayetlerin miraç hadisesi sonrasında yoğunlaşmasının üzerinde durulması gerektiğini ifade etti.

II. Oturum'un başkanlığını Prof. Dr. Zekeriya Güler yaptı. Birinci tebliği Doç. Dr. Adil Yavuz, "*Barış ve Huzurun Sağlanmasında Sünnetin Evrensel Değerlere Kaynaklığı*" başlığı altında rasûl ve beşer olarak Hz. Peygamber'in vasıfları üzerinde durarak, Kur'ân'da rasule itaat emredildiğini, ancak 'Muhammed' isminin geçtiği yerlerde itaatten bahsedilmediğine dikkat çek-

ti. İkinci tebliğ sahibi Doç. Dr. Habil Nazlıgöl, “*Hadislerin Günümüze Taşınmasında Buluşulacak Ortak Nokta Ne Olmalı?*” isimli tebliğinde, hadislerin etken oldukları kadar edilgen bir yapıda da olduklarını; etkinliğinin Müslümanları, edilgenliğinin de gayr-ı Müslimleri cezbettiğini söyledi. Senedine ve ricaline bakmadan hadislerin sıhhatlerinin tespitinin, Hz. Peygamber'i iyi tanımakla ve onunla hemhal olmakla mümkün olduğunu söyleyen Nazlıgöl, O'nun (s) mesela kadınlara verdiği okuma-yazma gibi bazı hakların sonraki dönemlerde uygulanmamasını, sonraki nesillerin Hz. Peygamber'i iyi okuyamadığının bir göstergesi olduğunu ifade etti. Deniz suyunun kir tutmadığı, üç taşla taharetlenmek, elle yemek, yemekten sonra parmakları yalamak/yalatmak gibi sünnetlerin bugüne taşınmasının mümkün olmadığını söyledi. Zira bu uygulamaların o gün için iyi olduğunu, öyleyse sünnet olanın bugünün iyisini gerçekleştirmek olduğunu ifade eden Nazlıgöl, mütekaddimun alimlerin yaptığı gibi bizim de bütün sahihleri değil, günümüze uygun olan sahih hadisleri seçmemiz ve topluma arz etmemiz gerektiği tespitini yaptı. "Peygamber olsaydı şöyle yapardı" demek yerine "benim sünnetten anladığım şudur" demenin daha doğru bir üslup olduğunu, aksi halde bunun Hz. Peygamber adına tahakkümde bulunmak olacağını söyleyerek sözlerini tamamladı. Bu oturumun üçüncü tebliğini Yrd. Doç. Dr. Veyysel Özdemir, “*Dönüştürücü Liderliğin Mükemmel Bir Örneği: Hz. Muhammed*” adıyla sundu. Değişim ve dönüşüm kavramları üzerinde duran Özdemir, Hz. Peygamber'in dönüştürücü liderliğinin ne anlama geldiğini örneklerle anlatmaya çalıştı. Oturumun birinci tebliğini Doç. Dr. Nihat Yatkın müzakere ederek, tebliğin ekonomik yardımlaşma ve bunun güven artışına etkisi ile dış barış konularına değinmemesinin eksiklik olduğundan bahisle, bu bağlamda katkılar sundu. İkinci tebliğin müzakerecisi Doç. Dr. Mirza Tokpınar, sempozyum başlığından hareketle sünnetin bugüne taşınmasıyla ilgili konularda tebliğ bulunmamasının üzücü olduğunu belirterek sözlerine başladı. Alimlerin hadisleri anlayıp değerlendirirken isnad, fıkıh usulü ve fıkhu's-sirenin metotlarından istifade ettikleri üzerinde durarak sözlerini tamamladı. Üçüncü tebliğin müzakerecisi Doç. Dr. Veli Atmaca, kavramlarla ilgili problemlerimizin olduğunu, başka ilim dallarına ait ödünç kavramlar yerine öz kavramlarımızı kullanmamız gerektiğini; yoksa, 'kavramlarla fikirler evlendirilemeyince, fikirlerin bekar kaldığını' söyledi. Hz. Peygamber'e hitaben devrin inkarcılarının şair, sihirbaz demelerinin, o dönemde hakaret anlamına gelmediğine dikkat çekerek müzakeresini tamamladı. Bundan sonra Cuma namazı ve yemek için ara verildi.

Öğleden sonraki III. Oturum, Prof. Dr. Emin Aşıkkutlu başkanlığında toplandı. İlk tebliğ Prof. Dr. Cemal Ağırman tarafından, “*Hadis İliminde İsnad ve Aktüel Değeri*” başlığıyla sunuldu. Hadislerdeki bir çok problemin, aslında subut probleminden kaynaklandığını söyleyen Ağırman, tedvin ve tasnif dönemlerinden sonra senedin fonksiyonunu yitirip yitirmediğinin tartışmalı bir hal aldığı ifade etti. Ancak senedin sadece metni tespit etmediğini, metnin anlaşılmasına da katkı sağladığını, bu sebeple isnadın önemi ve cerhtadil bilgilerinin bugün dahi öneminin devam ettiğini belirtti. Ale'r-ricaf tasnif sisteminin bir tür arşivcilik olduğunu, oradaki bilgileri ise fakihlerin işlediğini tespit ederek, ale'l-ebvab sistemde ise rivayetlerin muhaddisler tarafından işlendiğine dikkat çekti. İkinci tebliğin sahibi Prof. Dr. Adem Dölek, “*İslâm-Türk Edebiyatında Hadis*” başlıklı bir sunum yaptı. Hadîs ve edebiyat arasındaki ilişkinin günümüzde de devam ettiğini söyleyen Dölek, edebiyat tarihimizde hadislerle oluşturulan eserlerin özelliklerinden bahsetti. Kırk hadîs edebiyatının Abdullah b. el-Mübarek ile başladığını ifade ederek, Kutadgubilik gibi eserlerdeki hadîs kullanımından örneklerle sözlerini tamamladı. Üçüncü tebliği Doç. Dr. Bekir Tatlı, “*Türk-İslâm Mimarisinde Kullanılan Hadislerin Sıhhat Açısından Değeri*” başlığıyla sundu. Sanatın, düşüncenin estetik kazanmış hali olduğunu söyleyen Tatlı, Türk-İslam tarihindeki mimari süslemelerde hadislerin kullanıldıkları çeşitli mekanlardan ve rivâyet örneklerinden bahisle sunumunu tamamladı. Bu oturumun ilk müzakerecisi Prof. Dr. Musa Bağcı, Cemal Ağırman'ın tebliğinde bir takım genellemelerin olduğunu söyleyerek, müsteşriklerin isnad hakkındaki görüşlerine itibar edilmemesi gerektiğini belirtti. İkinci tebliği Prof. Dr. Yusuf Ziya Keskin müzakere etti. Üçüncü tebliğin müzakerecisi Yrd. Doç. Dr. Ömer Özpınar, genel olarak tebliğ ile makale hazırlamanın birbirine karıştırıldığına dikkat çekerek sözlerine başladı. Sempozyumların verimli geçmesi için bu iki akademik çalışmaların içerik ve formlarına dikkat edilmesinin önemli olduğunu söyleyerek, bir müzakerede "3T" olarak formüle edilen takdir, tenkit ve tekliflerin bulunması gerektiğini belirtti. Daha sonra Bekir Tatlı'nın tebliğinin sıkışık yazımla otuz bir sayfa olmasının bir tebliğin sınırlarını çok aştığını ve hadislerin sıhhat değerlendirmelerine başlıkta olmasına rağmen değinilmediğine dikkat çekerek, muhteva ile başlık arasında uyum olmadığını söyleyip sözlerini tamamladı.

Günün son ve sempozyumun IV. Oturum'una Prof. Dr. Ahmet Yücel başkanlığına geçti. İlk tebliğ Yrd. Doç. Dr. Fatma Kızıl tarafından “*Oryantalistlerin Tek Râvîli Tariklerle İlgili İddialarının Tahliil ve Tenkidi*” başlığıyla sunuldu. J. Schacht'ın müşterek ravi teorisinin ne anlama geldiğini şematik olarak anlatan Kızıl, isnadın müşterek raviden öncesinin Schacht tarafından uydurma

olarak kabul edildiğini ifade etti. Schacht'ın hadîs uydurduğunu iddia ettiği 19 ravi bulunduğunu, bunların tamamının hicri ikinci asrın ilk yarısında yaşamış olduklarının dikkat çekici olduğunu vurgulayarak tebliğini tamamladı. İkinci tebliği "*Çağdaş Oryantalistlerin İsnada Farklı Yaklaşımları Çerçevesinde Nabia Abbott*" başlığıyla Yrd. Doç. Dr. İbrahim Kutluay sundu. Nabia Abbott'un 1897 Mardin doğumlu Iraklı bir Hristiyan ve insafli müsteşriklerden birisi olduğunu söyledi. Onun, Schacht'ın görüşlerini çürütmeye çalıştığını ifade ederek, konuyla ilgili örneklere yer verdiği tebliğini tamamladı. Birinci tebliğin müzakerecisi Yrd. Doç. Dr. Ali Kuzudişli gelemmediği için gönderdiği metin Yrd. Doç. Dr. Abdulvahab Özsoy tarafından okundu. İkinci müzakereci Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Akgün, Kutluay'ın tebliğinde atıf ve kaynak sıkıntısı bulunduğunu, orijinal eserlerin yerine tercümelerinden istifade edildiğini ve görüşlerin sahiplerinin karıştırıldığını örnekleriyle ifade ederek müzakeresini tamamladı.

Sempozyumun V. Oturum'u, 28 Nisan Cumartesi günü sabahı Doç. Dr. Fikret Karapınar'ın başkanlığında başladı. İlk tebliğ sahibi, Alman asıllı İsveç'te yaşayan Prof. Dr. Gregor Schoeler'in konu başlığı "*Yahudi, Hristiyan ve Müslüman Öğretisinde Yazılı ve Sözlü Öğretim: Hadisin İkinci Yazılı Kaynağa Dönüşümü*" şeklindeydi. Schoeler, üç monoteist dinin yazılı kitapları yanında, Talmud, İncil ve hadîs adıyla sözlü öğretilerinin de neşet ettiğini ve alimlerin uzun yıllar bu sözlü kültürün sözlü olarak kalmasında ısrarcı davrandıklarını söyledi. Ona göre bu ısrarın sebebinin, bu alimlerin, birinci kitabın yanında ikinci bir yazılı kaynağın oluşturulmasını istememeleri olmuştur. Ancak bu direncin fazla sürmeden Yahudi sözlü öğretisi Talmud'un muhtemelen altı yüzyıl sonra, İncil'in M.S. 70 yıllarında ve hadislerin ise hicretten 150-250 yıl sonra yazıya geçirildiğini söyledi. Bu üç dinde de sözlü rivayetleri hafızada tutmak için bazı ezberleme metotlarının geliştirildiğini söyleyen Schoeler, önceleri hafızaya yardımcı olmak üzere tutulan notların Yahudi ve Müslümanlıkta sonradan yazılı kaynaklar haline dönüştüğünü iddia etti. Böylece ikinci bir yazılı öğreti olarak Talmud ve Torah (Tevrat), Eski İncil ve Yeni İncil, Kur'ân ve hadîs kitaplarının yan yana gelmiş olduğunu ifade ederek, İngilizce sunduğu tebliğini tamamladı. İkinci tebliği Yrd. Doç. Dr. Bekir Kuzudişli, "*Oryantalistler ve Hadis Terimleri*" başlıklı tebliğinde oryantalistlerden Goldziher, Schacht ve Juynboll çizgisini ele alarak, bu damarın oryantalistlerin göz ardı edemedikleri temel bir damar olduğunu söyledi. Zaten batıdaki İslam algısını Schacht'ın fikirlerinin oluşturduğunu söyleyen Kuzudişli, Juynoll'un ise ıstılahları yerleştiren kişi olduğunu ve oryantalistlerin onun ıstılahlarıyla düşündüklerini ifade etti. Juynboll'un klasik hadîs ıstılah-

ları yerine kendince geliştirdiği kavramları kullandığını, bazılarının ise anlamlarını kendilerine göre değiştirdiklerini örnekleriyle ortaya koydu. Daha sonra "biz oryantalistlerin görüş ve kavramları karşısında ne yapacağız?" sorusunu sorarak, buna, red ve kabul açısından değil bu işin aslının ne olduğunu anlamaya çalışarak yaklaşılmamasının ve gerçeğin ortaya konulmasının daha doğru olduğunu düşündüğü ifade ederek sözlerini tamamladı. Bu oturumun üçüncü tebliğcisi Almanya'dan katılan ve İslam tarihi alanında çalışan Dr. Mehmetcan Akpınar oldu. Tebliğinin başlığı "*Hadis ve Tarih Yazımı: Batı'da Hadis'e Yaklaşımlar*" şeklindeydi. Hadisin tarihçiliğinin bir parçası olduğunu söyleyerek başladığı sözlerini, tarihlenmenin Batı'da neden önemli bir rol oynadığını anlatarak sürdürdü. Müsteşriklerin hadîs çalışmalarından önce Hz. Muhammed'in tarihi şahsiyetini anlamaya çabaladıklarını ve oradan başladıklarını söyledi. Tarihi metinler üzerinde form, metin ve rivâyet analizi olmak üzere üç şekilde çalışıldığını; hadislerin tarihlendirilmesinde ise, metin bazlı, isnad bazlı, doğrudan yazılı metinlere bakarak ve metin-isnad analizi şeklinde dört tarihlendirme biçiminin olduğundan bahsetti. Tarihlenmenin bir sıhhat çalışması olmayıp, rivayetin ne zaman ortaya çıktığını ve kaynak ravinin kim olduğunu tespit etmeye yönelik bir çalışma olduğunu söyleyerek sözlerini tamamladı. İlk tebliğin müzakeresini yapan Yrd. Doç. Dr. Mehmet Sait Toprak, Talmud'un bilme ve öğreti manasına geldiğini söyleyerek, Yahudi kültüründeki Talmud ile İslamiyetteki hadîsin oluşum ve gelişim tarihini karşılaştırmalı bir şekilde ele aldı. İkinci müzakereci Yrd. Doç. Dr. Sami Şahin, oryantalist çalışmaların iyi niyetle yapılmadıklarını, bu çalışmalar karşısındaki yapılacak işin topu o tarafa atmak olduğunu söyleyerek sözlerini tamamladı. Üçüncü tebliğin müzakeresini yapan Doç. Dr. Özcan Hıdır, kendisine tebliğ metnin ulaşmadığından genel bir konuşma yaptı. Oryantalistik çalışmaların Yahya ed-Dîmeşkî gibi İslam'ı içerden bilen kişiler tarafından çok önceden başlatıldığını, İslam'ın Hz. Muhammed tarafından kurulduğu iddiasını ilerleten çalışmaların yapıldığını ve bugün İslam'ı Hıristiyanlığın heretik bir versiyonu olarak görmeye varan bir yaklaşımın Batı'ya hakim olduğunu söyledi.

VI. oturum Prof. Dr. Ramazan Ayvallı yönetiminde ve Irak'tan katılan Yrd. Doç. Dr. Ziya Mahmud Muhammed el-Meşhedanî'nin "*Hz. Muhammed'in Hadis Öğretiminde Kullandığı Yöntemler*" başlıklı tebliğiyle başlamış oldu. Hadislerdeki sosyal, ilmi, iktisadi veya teknik konulardaki ilkelerin evrensel ilkeler olduğunu söyleyen el-Meşhedanî, tâun hastalığı ile ilgili hadislerin, bugünkü anlamıyla bir karantina uygulaması olduğunu; hummanın tedavisiyle ilgili olarak "onu su ile giderin" hadisinin de yine modern tıbbi verilerle örtüştüğünü söyledi. İkinci tebliği Arş. Gör. Sezai Engin, "*Hikmet*

Boyutu Açısından Hadislerdeki Nehyin Değeri/Kerahet Vakitleri” adıyla sundu. Hz. Peygamber'in herhangi bir lafzı ya da fiili yasaklarken kullandığı kelimelerden bahsetti. Üçüncü tebliğci yine Irak'tan katılan Prof. Dr. Mustafa Abdulkadir Abdurrezzak el-Muhammedî idi. *“Hadisler ve Medine Vesikası Işığında Vatandaşlık Hakları”* başlıklı tebliğinde, Medine vesikasının, vatandaşlık hukukunu düzenleyen bir belge olduğunu ve bunun mescid, muâhat gibi kurumsal yapılarla birlikte değerlendirildiğinde, farklı statü ve şartlarda yaşayan Medine ahalisini birleştiren bir hukuk metni olduğunu söyledi. Medine vesikasının o zamandan sonra Osmanlı'ya kadar kurulan bütün İslam devletlerinin temel yasası olduğundan bahsederek, devletin bu kadar uzun ömürlü olmasının sebebinin de bu olduğunu ifade etti. Oturumun ilk tebliğcisi el-Meşhedanî'nin sunumunun müzakeresini Filistin'den katılan Prof. Dr. Muhammed eş-Şureyde yaptı. Konuşmasında ayette belirtilen "Örümcek evinin en zayıf ev olması"yla, onun ağının ve ipinin zayıflığına değil, aile yapısı olarak birbirleriyle ilişkilerinin sağlam olmamasına vurgu yapıldığına dikkat çekti. Daha sonra eş-Şureyde, bazı hadislerin içeriğini bugünkü bir takım ilmi keşifler ışığında açıklamaya çalışarak sözlerini noktaladı. İkinci tebliğin müzakerecisi olan Yrd. Doç. Dr. Musa Erkaya, tebliğ sahibi Engin'in tebliğini genelde olumlu bulduğunu, ancak konu hakkında dinleyiciyi sonuca götürecek daha etraflı bir çalışmaya ihtiyaç duyulduğunun ortada olduğunu belirtti. Üçüncü tebliği Prof. Dr. Mehmet Eren müzakere etti. el-Muhammedî'nin tebliğinin başlığı ile muhtevasının uyumlu olmadığını belirten Eren, kaynaklarda kırk yedi maddelik Medine vesikası olarak bilinen metnin, sıhhati hakkında farklı görüşler bulunduğunu, bu sebeple üzerine hüküm bina ederken dikkatli olmak gerektiğini söyledi. Bu konuda olduğu gibi siyer alimleri ile hadîs alimleri arasında bilgi nakletmekteki farklılığa işaret ederek, tarihçilerin bütün olarak hadisçilerin ise bilgileri parça parça verdiklerine işaret etti.

VII. Oturum öğleden sonra Prof. Dr. Abdulkadir Evgin başkanlığında toplandı. İlk tebliğ sahibi Yrd. Doç. Dr. Salih Kesgin'in konu başlığı, *“Medeniyet İnşâsında Kurucu Unsur Olarak Hadislerin Güncel Değeri”* idi. Medeniyetleri 'bilgi üreten, bilgi üretmeyen/durağan ve dün var olup bugün tarihten silinen ölü medeniyetler' olarak üçe ayırdı. İslam medeniyetinin bunlardan ikincisine tekabül ettiğini söyleyerek, medeniyet inşâsında hadislerin, 'medeniyete hayat veren değerler, medeniyete bilgi veren değerler ve medeniyete aksiyon katan değerler' sunmak gibi bir rol oynadığından bahsetti. Hadisleri 'ontolojik, epistemolojik ve aksiyonolojik değeri olanlar' şeklinde sınıflandırarak, bunların ne anlama geldiğini açıklamak suretiyle tebliğini

sunmuş oldu. İkinci tebliğ, "*İman ve Hikmet Kavramlarını Yemen'e Nispet Eden Rivayetin Kent Kültürü ve Dindarlık Kavramları Çerçevesinde Güncel Değeri*" başlığıyla Yrd. Doç. Dr. Ayşe Şahyar tarafından sunuldu. Hadislerin geçmişe ait dili ile bugüne ait yönlerini açıklamak istediğini söyleyen Şahyar, "İman Yemenlidir" hadisini, vurud sebebinin dikkate alarak farklı metinleri, tercümelemleri ve bunların ne anlama gelebilecekleri üzerinde durdu. Yemen'in bir bölge değil, bir yön olarak kullanıldığına dikkat çekti. Dindarlığın en deruni şeklinin şehirde yaşandığını, bu sebeple iman ve hikmetin Yemen'e nispet edilmesinin anlamlı olduğu üzerinde durarak sözlerini tamamladı. Bu oturumun üçüncü ve son tebliğcisi Filistin'den katılan Prof. Dr. Muhammed eş-Şureyde oldu. Aynı zamanda Nablus şehrinin müftüsü olan eş-Şureyde'nin konu başlığı "*Hadislerin İlmî Keşifler Açısından Önemi*" şeklindeydi. Sünnetin ilmi icazına değinerek, kaynağının vahiy olduğunu ve Kur'ân'la birbirini tamamladığını, ayetlerdeki "zikr" in her ikisi demek olduğunu; Kur'ân'ın kelimullah (Allah'ın sözü), sünnetin ise O'nun fiili olduğunu söyledi. Her ayın 13, 14 ve 15'inde oruç tutmanın, bu günlerdeki med cezir olayı dolayısıyla kan basıncının artması ve strese sebep olmasına bir çözüm olabileceğini söyledi. Oturumun ilk müzakerecisi Yrd. Doç. Dr. Muhittin Düzenli, Kesgin'in tebliğine katkı olarak hadislerin muhtevalarının psikolojik tahlilinin ve yaşanarak test edilmesinin gereğine vurgu yaptı ve bu hususta örnekler verdi. Şahyar'ın tebliğinin müzakeresini yapan Doç. Dr. Mahmut Yeşil, her hadisten günümüz için işaretler çıkartmaya çalışmanın doğru olmadığını, bu konuda zorlamaya gidilmemesi gerektiğini söyledi. Nitekim tebliğde söz konusu edilen "İman, Yemenlidir" şeklindeki rivayettin, Evs ve Hazreç kabilelerinin Yemenli olması bağlamında izah edilmesinin doğru olacağını ifade ederek sözlerini tamamladı. Eş-Şureyde'nin tebliğini ise Yrd. Doç. Dr. Mehmet Dinçoğlu yaptı. Kesin ilmi veriler tespit edilmeden hadislerin ilmi icazından bahsedilmemesi gerektiğini söyleyerek ve bunun mahzurlarından örnekler vererek sözlerini noktaladı.

VIII. Oturum'un başkanlığını Prof. Dr. Talat Sakallı yaptı. İlk tebliğci Irak'tan katılan Usâme Abdulvahhâb el-Hayyânî'nin tebliği "*İmam Beğavî'nin Mesâbihus's-Sünne'inde Yer Alan Tıp İle İlgili Hadislerdeki İlmî İcaz*" başlığını taşıyordu. el-Hayyânî, Beğavî'nin söz konusu eserinde yer alan çörek otu, hacamat vs. gibi konulardaki hadislerin, günümüz tıbbi verileriyle karşılaştırmasını yaptı. el-Hayyânî, bu rivayetlerle tıbbi verilerin örtüşmesini, sünnetin icazı olarak değerlendirdi. İkinci tebliği yine Irak'lı bir katılımcı Dr. Ekrem Tamî el-Cenâbî, "*Tirmizî'nin Câmi'inde Koruyucu Hekimlikle İlgili Hadisler*" başlığıyla sundu. Tıbbi icaz konusundaki hadisleri, koruyucu hekimliğe ve tedaviye yönelik hadisler adıyla ikiye ayırarak ele aldı. Tirmizî'den altı kadar

rivâyet üzerinde durdu. İsnadı, tenkidî araştırmaların esası olarak niteleyen el-Cenâbî, perhiz, çok yemek yeme ve karantina uygulamalarıyla ilgili modern tıbbi veriler ile rivayetlerdeki bilgileri birlikte değerlendirerek sözlerini tamamladı. İlk tebliğin müzakereci Prof. Dr. Mustafa Abdulkadir el-Muhammedî, tebliğde ele alınan hadislerin tahririnin yapılmamasının bir eksiklik olduğunu, akla ve günümüz ilmi verilerine uymuyor diye sahih senetli hadisleri reddetmenin doğru olmadığını söyledi. 'Nasların sabit, ilmi verilerin değişken olduğu unutulmamalıdır' diyen el-Muhammedî, tarihte olmasına rağmen bugün teknolojik bakımdan gelinen noktada artık İsrâ ve Miracı yalanlayacak ve akla aykırı bulacak yoktur dedi. İkinci müzakereci Doç. Dr. Muhittin Uysal, tebliğ sahibi el-Cenâbî'nin "mantar, göze şifadır" hadisi gibi zahirde problemlili gözüken birkaç rivayeti ele alarak, sonuçta bu konularda bir çözüm sunmuş olsaydı daha yararlı bir tebliğ ortaya koymuş olacağını ifade etti. Uysal, tıpla ilgili hadislerin bağlayıcılığı ile ilgili tartışmalara dikkat çekerek, 'Hz. Peygamber'in doktorluk için değil, nebi olarak gönderilmiş olduğu' görüşünün, bu konuda belirleyici bir ilke olduğunu vurgulayarak sözlerini tamamladı.

Böylece iki günlük çok yoğun bir hadîs sempozyumunun tebliğ ve müzakere oturumları tamamlanmış oldu. IX. Değerlendirme Oturumu, Prof. Dr. Raşit Küçük'ün başkanlığında gerçekleştirildi. Sempozyumu değerlendiren kıymetli akademisyenler, teşekkür, takdir ve tebriklerini sunarak, başarılı ve verimli bir sempozyum olduğunu vurguladılar. İki gün boyunca bütün oturumları not alarak dinleyen Yakın Doğu Üniversitesi rektörünü tebrik ettiler. Bir sonraki hadisçiler toplantısının veya ihtisas toplantısının Gaziantep Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin ev sahipliğinde Gaziantep'te yapılması kararlaştırıldı. İnşallah hayırlı olur.